

ZO'RAVONLIKKA QARSHI KURASHISHNING DOLZARB MASALALARI

Abduraxmanova Sojida Xolboyevna

Surxondaryo viloyati Muzrabot tumani 7- maktab psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zo'ravonlik bilan bog'liq bo'lgan bugungi kundagi holatlar,ularning oldini olishga tezkor hodimlarning o'rni va olib borilayotgan islohotlar,ushbu jinoyatning kriminologik tavsifi,yoritilgan.

Kalit so'zlar: himoya qilish, ustuvor yo'nalish, shoshilinch ruhiy, og'irlik darajasi, anonim, sog'lig'i, qadr-qimmat.

KIRISH

Mamlakatimizda huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'yicha kompleks choratadbirlar, xususan, aholining huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirish, bu borada davlat organlari va fuqarolik jamiyati institutlarining hamkorligini takomillashtirish maqsadida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda.

BMTning statistik ma'lumotlariga ko'ra, dunyoda har uchinchi ayol jismoniy zo'ravonlikka uchraydi. Ushbu ko'z yumib bo'lmaydigan ijtimoiy muammo O'zbekistonda ham mavjud.

Ayollarga nisbatan zo'ravonliklarda aralashmaslik, bunga "oila siri" deb qarash mazkur muammoning jamiyatda keng ildiz olib ketishiga olib keladi. Negaki erkak ayolga do'q ursa, shikast yetkazsa, do'pposlasa va bunga chora ko'rilmasa, gap oiladan tashqariga chiqarilmasa, albatta bu holat doimiy tus oladi.

Oiladagi zo'ravonlik nafaqat jismoniy, psixologik, balki bu jinsiy yoki iqtisodiy zo'ravonlik ko'rinishida namoyon bo'lishi mumkin

Zo'ravonlikdan erkaklar ham jabrlanishi mumkin, lekin xotin-qizlarning zo'ravonlikdan jabrlanish ehtimoli yuqoriligi, zo'ravonlik turlari, og'irlik darajasi va kelib chiqadigan oqibatlar keskin farqlanishini inobatga olgan holda, so'nggi islohotlar aynan ularni himoya qilishga qaratilgan.

Bugungi kunda xotin-qizlarni zo'ravonlikdan himoya qilish borasida jamiyatda xotinqizlarga nisbatan tazyiq va zo'ravonlikka doir murosasizlik muhitini yaratish uchun choratadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, mamlakatimizda xotin-qizlarni zo'ravonlikdan himoya qilishga oid bir qator xalqaro hujjatlar ratifikasiya qilindi. Inson huquqlariga oid xalqaro hujjatlarda shaxsni zo'ravonliklardan, shu jumladan oilada sodir etiladigan jinoiy zo'ravonliklardan himoya qilish mexanizmi mustahkamlab qo'yilgan. Inson huquqlari bo'yicha umumjahon deklarasiyasi, fuqarolik va siyosiy huquqlar bo'yicha xalqaro kelishuv hamda Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlar bo'yicha xalqaro kelishuv oilani jamiyat asosidagi guruh deb tan oladi hamda shaxsni oiladagi zo'ravonliklardan himoya qiladi.

Milliy qonunchiligimizda ham inson huquq va erkinliklarini himoya qilish, uning hayoti, sog‘lig‘i, qadr-qimmati va boshqa qonuniy manfaatlarini himoya qilish masalalari ustuvorlik kasb etadi.

Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Konstitusiyasining 26-moddasida: “Hech kimning qiynoqqa solinishi, zo‘ravonlikka, shafqatsiz yoki inson qadr-qimmatini kamsituvchi boshqa tarzdagi tazyiqqa duchor etilishi mumkin emas“, deb qayd etilgan.

O‘zbekiston Respublikasi “Xotin-qizlarni tazyiq va zo‘ravonlikdan himoya qilish to‘g‘risida“ Qonunining maqsadi xotin-qizlarni tazyiq va zo‘ravonlikning barcha shakllaridan himoya qilish sohasidagi munosabatlarni tartibga solishdan iborat.

Aytish kerakki, shu kunlarda yurtimizda “Zo‘ravonliklarga qarshi birgalikda kurashamiz!” mavzusida aksiya o‘tkazilmoqda. Ayollarga nisbatan zo‘ravonlik – bu “jins belgisiga asoslangan jismoniy, jinsiy yoki psixologik zararga olib keladigan yoki ayollarga aziyat yetkazadigan, shuningdek, bunday harakatlarning tahdidlari, jamiyat yoki shaxsiy hayotda bo‘lsin, majburlash yoki ayollarga nisbatan zo‘ravonlik – inson huquqlarining eng keng tarqalgan buzilishlaridan biridir. U xotin-qizlarni tenglik, xavfsiz hayotdan mahrum qiladi, inson qadr-qimmatini yerga uradi va asosiy erkinliklarni amalga oshirish imkoniyatlarini cheklaydi. Shu bois, butun dunyoda bu muammoga qarshi kurash olib boriladi.

O‘zbekistonda ham keyingi vaqtlarda xotin-qizlarning huquq-manfaatlarini, gender tenglikni ta‘minlash, oila, onalik va bolalikni himoya qilish, ularga yangi ish o‘rinlarini yaratish, mehnat va turmush sharoitlarini yaxshilash, xotin-qizlarga nisbatan tazyiq va zo‘ravonlikning oldini olish borasida bir qator ishlar amalga oshirilmoqda. Hozirda ushbu masala davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangan. Shu munosabat bilan og‘ir ijtimoiy ahvolda qolgan, shu jumladan oilaviy muammolar va turmushida turli hil zo‘ravonlikka duch kelgan xotin-qizlarni ruhiy qo‘llab-quvvatlash va ularga motivatsiya berish, zo‘ravonlikka qarshi targ‘ibot ishlarini kuchaytirish maqsadida jamoatchilik e‘tiborini ushbu masalaga jalb etishga qaratilgan tadbirlar tashkil etilmoqda.

Tazyiq va zo‘ravonlikdan jabr ko‘rganlar bilan ishlarni takomillashtirish maqsadida Prezidentimizning 2021-yil 19-maydagi qaroriga asosan Mahalla va oilani qo‘llabquvvatlash vazirligi huzurida 29 ta Ayollarni reabilitatsiya qilish va moslashtirish bo‘yicha respublika markazi, shu jumladan, 1 ta Respublika markazi, 14 ta hududiy markazlar va 14 ta namunali tumanlararo markazlar tashkil etildi.

Markazlarning asosiy vazifalaridan biri tazyiq va zo‘ravonlikdan jabr ko‘rgan, o‘z joniga suiqasd qilgan yoki o‘z joniga qasd qilishga moyilligi bo‘lgan xotin-qizlarga anonim tarzda shoshilinch tibbiy, psixologik, ijtimoiy, pedagogik, huquqiy va boshqa yordam ko‘rsatishdan iborat.

Zo‘ravonlikning oldini olishda ko‘p shakllar mavjud. Mamlakatdagi zo‘ravonlik darajasi va o‘zgartirilishi mumkin bo‘lgan omillar o‘rtasida kuchli bog‘liqlik bor.

Masalan, konsentrlangan (mintaqaviy) qashshoqlik, daromadlar va gender tengsizliklari, spirtli ichimliklarni iste'mol qilish, bolalar va ota-onalar o'rtasida xavfsiz, barqaror hamda tarbiyaviy munosabatlarning yo'qligi. Garchi ruhiy va jismoniy salomatlik hamda individual reaksiyalar, shaxsiyatlar va boshqalar bu xattiharakatlarning shakllanishida doimo hal qiluvchi omillar bo'lib kelgan bo'lsada, zo'ravonlikning asosiy sabablarini hal qiluvchi strategiyalar uning oldini olishda nisbatan samarali bo'lishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish, tazyiq va zo'ravonlikka doir murosasizlik muhitini yaratish bo'yicha sa'y-harakatlarni doimiy ravishda izchil amalga oshirish sodir etilayotgan zo'ravonlikning kamayishiga olib kelishi aniq.

Maktab amaliyotchi psixologi tomonidan noyabr- Zo'ravonlikdan holi maktab oyligi doirasida "Biz zo'ravonlikka qarshimiz" shiori ostidagi tadbirlar tashkil etildi hamda o'quvchilarda ijobiy hislatlar shakllantirildi.

Maktab psixologi tomonidan aksiya doirasida maktabda ota-onalar, pedagoglar va o'quvchilar uchun mavjud ijtimoiy tarmoqlarda targ'ibot va profilaktik ishlari olib borildi. Jumladan, Psixolog tomonidan 1-11-sinflar o'rtasida sinflar kesimida ota-onalar guruh kanallari, har bir sinf o'quvchilarning telegram kanallari, pedagogik jamoa

telegram kanallari tashkil etilgan bo‘lib, zo‘ravonlik va kamsitishlarsiz sog‘lom shaxslararo munosabatlarni rivojlantirish bo‘yicha turli hil targ‘ibot va profilaktik ma‘lumotlar joylashtirildi va tavsiyalar ishlab chiqildi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. R. B. Hojiyev “HUQUQIY MADANIYAT” TOSHKENT
2. SAIDOV .A TOJIMATOV .U “HUQUQ NAZARIYASI” T.ADOLAT 2001y.22bet
3. SAIDOV .A TOJIMATOV .U “HUQUQ NAZARIYASI” T.ADOLAT 2001y.35bet
4. Бешкарев А.А. «Письма русского путешественника» Н.М. Карамзина: Проблемы поэтики: дис. ... канд. филол. наук. Сыктывкар, 2003. -С.33.